

LIZZIE POOK

BAZAR

HELMENKALASTAJAN
TYTÄR

LIZZIE POOK

HELMENKALASTAJAN
TYTÄR

SUOMENTANUT TIMO KORPPI

BAZAR

Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Suomentanut Timo Korppi
Englanninkielinen alkuteos *Moonlight and the Pearler's Daughter*
© 2022 Lunar Books Ltd
Kannen suunnittelu Satu Kontinen

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-376-252-7

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Painettu EU:ssa

KIRJAILIJALTA

Käsitykseni mukaan aboriginaalit ja Torresinsalmen saarten ihmiset ovat ensimmäisiä asukkaita maassa, johon tämä tarina sijoittuu. Siksi osoitan kaiken kunnioitukseni heidän Vanhimmilleen, menneille ja nykyisille.

Kiitän Bart Pigramia kulttuurisesta konsulttiavusta tässä projektissa. Olen myös äärettömän kiitollinen Kimberleyn Aboriginaalien lakiasioiden ja kulttuurin keskukselle heiltä saamastani ylenpalttisesta avusta.

Viiden sylen syvyydessä isäsi lepää;
Hänen luistaan korallit kasvavat;
Helmiksi muuttuivat silmänsä;
Mikään hänestä ei hävinnyt,
Kasvoi vain meren osaksi
oudoksi ja arvokkaaksi.
Merenneidot soittaa hälle kuolinkellojaan:
Kling, klang, kerran tunnissa.
Kuuntele! Nyt minäkin sen kuulen – kling, klang,
niin soivat kellot.

WILLIAM SHAKESPEARE, MYRSKY

”Merta päin! Aarre kotiin! Meren upeus on saanut
mieleni muuttumaan.”

ROBERT LOUIS STEVENSON, AARRESAARI

PROLOGI

Eliza ei ole koskaan nähnyt maata, joka muistuttaisi niin elävästi verta. Höyrylaivan kannelta katsoen se välkehtii levittäytyen laajalle kuin liikkumaton, auringon paahtama laikku.

Naisen käsi nousee suojatakseen silmiä auringolta ja hän nousee varpailleen, kun siristelee yli kiillotetun reelingin. Hänen edessään punainen maaperä väräjä auringossa ja myrskyvä meri näyttää huikaisevan vihreältä. Merituulen tuiveruksessa on jotakin levottomuutta herättävää, se tuntuu niin kuumalta ja tuo mukanaan meriheinän suolaista tuoksua.

”Me teimme sen, rakkaani, me teimme sen. Miten upeaa.” Hänen isänsä öljytyt viikset kohoavat ylöspäin kun hän virnistää. Katse siirtyy perheestä ihailemaan maisemaa – suojaisia lahtia ja varjoisia kallioita, väriltään kuin liiskatut hyönteiset.

Tämän matkan tarkoitus on olla heille pelastus. Niin isä oli heille kotona kertonut, lampaanpaistin ja kastikkeen äärellä. Hän on hellinyt heitä tarinoilla, ensin helmisimpukoista, niiden kiiltävistä, samppanjan-, hopean- ja kermanvärisistä kote-loista. Hänen oli määrä veljensä kanssa laskea vesille pieniä purjelaivoja, joilla vietäisiin suuria määriä simpukankuoria myytäväksi amerikkalaisille ja ranskalaisille. Maailma oli jo

lääpällään Bannin Bayn tarjoamiin meren aarteisiin ja helmiäisestä valmistettiin upeita nappeja sekä niin hienoja pistoolinperiä, ettei maailma ollut moisia ennen nähnyt.

Heidän leukansa olivat suorastaan lokahtaneet, kun isä oli vetänyt esiin vanhan maailmankartastonsa ja valinnut siitä esiin sivun, johon laski kätensä seudun päälle, jonka nimi oli *New Holland*, Uusi Hollanti.

”Katsokaapa.” Hän osoitti ja kuljetti sormiaan pitkin tuota läntistä rantaviivaa. ”Kun pääsemme tuonne, voimme unohtaa kaiken, mitä aiemmin on tapahtunut.”

Ranta Elizan silmien edessä näyttää valkoiselta ja karulta. Dyynejä ja niillä tuulessa huojuvia suolapensaita riittää silmäkantamattomiin. Reelingin alapuolella merilokit kaartelevat aallonmurtajaa, joka näyttää katoavan kuin krokotiilin pyrstö suoraan mangrovemetsikön syvyyksiin.

Isä komentaa perheensä järjestäytymään ja marssittaa heidät vakaasti ulos laivasta – setä Willem, täti Martha edessä ja heidän perässään Elizan äiti ja isä. Thomas on jo venähtänyt Elizaa päätä pidemmäksi ja helteessä hänen asunsa, siististi prässätty päällystakki ja lyhytlaikkeiset housut, on varsin huomiotaherättävä. Eliza huomaa joukon kumaraharteisia satamatyömiehiä, jotka nuhruisissa liiveissään ja molskihousuissaan siirtelevät Brightwellien matkatavaroiden loppuja laivasta maihin.

Eliza tarrautuu äitinsä hameenhelmoihin ja astuu muiden mukana laiturille. Mutta heti kun hän saa jalkansa liukkaille lankuille, hän samassa silmänräpäyksessä jysähtää takamukselleen. Rasvaiset lankut haisevat hirveältä, mutta siitä huolimatta hän uskaltautuu ottamaan niistä kädellään tukea. Kaikkialla

näky kalansuomuja ja naruja, joille on ripustettu saalista kuivumaan auringossa.

”Nousehan siitä ja oio vaatteesi, Eliza”, äiti tyynnyttelee ja ojentaa auttavan kätensä.

Eliza pyyhkäisee pölyt kyynärpäistään, oikoo hamettaan ja antaa äidin kiskaista hänet pystyyn. Aurinko levittää veden pinnalle kuin kiiltävien kolikoiden maton, josta heijastuu tähtimäisiä välkkeitä hänen silmiinsä. Katse yläilmoihin törmää vain äidin leveälieriseen silkkihattuun, joka peittää auringon näkyvistä ja jonka leveyttä aiemmin vanhassa kotimaassa miehet joutuivat väistelemään. Miten outo ilmestys äiti onkaan tässä uudessa ympäristössä, Eliza miettii. Kuin hieno sudenkorento, jonka upea lento on päättynyt jäteämpäriin.

He astelevat nyt pitkin laituria, isä ja veli etunenässä. Hikeä alkaa pukata kainaloista ja polvitaipeista. He ohittavat satamatyömiehiä, joiden läpitunkeva tuijotus saattelee heitä, kun puuvasarat ja likaiset tilkkimisraudat lakkaavat hetkeksi heilumasta känsäisissä käsissä. Äiti ei suo miehille katsettakaan – eikä se ole vaikeatakaan naiselle, joka on tottunut vain ihaileviin katseisiin – vaan keskittyy tuijottamaan edessä avautuvaa rantaviivaa ja siihen rajautuvan meren silkistä pintaa.

”Katsohan tyttöseni, kuinka kaunista täällä on.”

Äiti kumartuu hymyillen tyttärensä kasvojen tasolle. Eliza ehtii kuulla, kuinka jotakin märkää lähtee lentoon aivan lähellä, mutta aivan liian myöhään. Silmäkulmastaan hän huomaa, kuinka kasa haisevia kalanperkeitä lentää heidän editseen ja niistä roiskuu pisaroita Elizan kasvoille valuen alas leukaa pitkin kaulalle. Jätteet mereen heittänyt mies seisoo hölmistyneenä paikallaan ruskeana kuin rusina, suussa vain muutama

harva ja harmaa hammas. Ahavoitunut käsi kohoaa kuin anteeksipyyntöön. Kainalossaan hänellä on vielä pytyllinen kalanperkeitä, valmiina viimeiselle matkalleen.

”Pyydän anteeksi”, mies henkäisee, mutta hymyilee sen näköisenä, ettei ole tosissaan. ”Piti heittää nämä mereen, mutta arvon naiset osuivat tielle, joten anteeksi vielä kerran.” Mies astuu syrjään ja tekee heille tietä. ”Olkaapa hyvät.”

Äiti tuhahtaa äkäisesti ja nykäisee tyttöä kädestä lähtemään reippaasti eteenpäin. Eliza pyyhkii kalanperkuuvesiä kasvoiltaan ja vilkaisee taakseen, missä mies vielä nostaa heille hattuaan. Elizan nähden tämä vielä kakaisee kurkustaan pitkän ja venyvän räkäklimpin ja sylkäisee sen jalkojensa juureen. Äiti kiirehtii eteenpäin, kuin inhon lennättämänä ja kiskoo Elizaa mukanaan. Tytön katse on edelleen suunnattuna taaksepäin.

Sanat tuskin kantautuvat hänen korviinsa, ennen kuin tuuli sieppaa ne mennessään. Mutta nuo muutamat sanat jäävät ikuisesti hänen mieleensä. ”Bannin Bay toivottaa teidät terve-tulleiksi.”

I. LUKU

KYMMENEN VUOTTA MYÖHEMMIN
BANNIN BAY, LÄNSI-AUSTRALIA, 1896

Hän jättää torakan yksinkertaisesti kuolemaan. Niin hän päättää tehdä. Otus makaa avuttomana selällään kostean vuodenajan, sadekauden, hiostavassa helteessä, jossa sen jalat ensin sätkivät, sitten liikkeet hidastuvat, jalat taittuvat ja lakkaavat lopulta kokonaan liikkumasta.

Ulkona nouseva aurinko ulottaa säteitään maahan kuin pitkiä sormia. Lahden yllä merilintujen parvet liihottelevat ja auringonsäteet löytävät lattialta punaisia pölyhiukkasia. Elizan silmät tavoittavat kellon yöpöydällä. Sen neljä kuuta kumottavat pölyisen ja viiston lasin takaa. Sormet suorastaan tanssivat, kun hän niiden avulla ryhtyy tekemään päässänsä.

Kuusikymmentäyksi.

Niin monta yötä hän on nukkunut yksin tässä bungalowissa. Ja joka yö yksinäisyys on tarttunut hänen sydämeensä kuin uusi nokikerros. Yksinäisyydessään, joka ei ole hänelle lainkaan uutta ja outoa, hän on tehnyt erilaisista äänistä itselleen seuralaisia: katon aaltopellin hermostuttava ääntely, torakan

jalkojen *tik, tik, tik* -tikitys kiillotetulla, eukalyptuspuisella lattialla. Mutta tänään – kun ilma on niin kostea, että sen pystyy maistamaan huulillaan – kotiin on luvassa pitkästä aikaa melkoinen kuhina.

Eliza vetää saapikkaat jalkaansa ja oikoo hameensa laskokset, samalla kun Bannin Bayn kaupunkikuvaan alkaa ilmaantua elämää. Ikkunaluukut alkavat kolahdella auki ja kumaraharteiset kauppiaat pyyhkivät harjoillaan kauppojensa edustaa puhtaaksi roskista. Tuuli huokailee edelleen mutaisilla kujilla ja tuo tullessaan uutisia merellä sattuneista kuolemantapauksista. Ihmiset tervehtivät toisiaan ja kertovat ääntään korotamatta lukuja simpukkasaaliistaan tai varoittelevat tulossa olevasta myrskystä, jonka enteet näkyvät taivaalla kuin mätänevät hampaat.

Ensimmäiset pyyntialukset ovat jo kiinni rantamatalassa, kyljet edellä sen sinimustassa mudassa. Myöhemmin, kukin vuorollaan, muut alukset saapuvat purkamaan lastiaan kuukausien mittaisen saalistuksen jäljiltä. Eliza odottaa nyt näkevänsä myös isänsä ja setänsä, eikä enää joutuvansa olemaan yksin.

Hän kietaisee hiuksensa poninhännälle ja pyyhkäisee tahreran kaulaltaan. Koko ajan, minuutti minuutilta, kuumemmin paistava aamuaurinko tunkeutuu sisään ristikkoikkunasta ja luo erilaisia varjoja huonekalujen päälle. Vilkaisu olan yli paljastaa, että hyönteinen on sittenkin vielä hengissä. Vaikka menisi vielä kymmenen vuotta, hän ei edes silloinkaan tottuisi torakoihin. Tuskin ikinä. Eliza astahtaa otusta kohti ja miettii. Siinä se makaa kiiltävänä ja selällään, jalat kuin katkotut tikut. Tässä maankolkassa kuolleita eliöitä todella riittää.

Niitä on kaupunki pullollaan: Kingfishin tienoilla ansaan menneitä krokotiileja, kuolleina ja mätänemiskaasujen jo pulistamina, rannan hiekkaan hautautuneita, sekä vuoroveden mukanaan tuomia hukkuneiden helmensukeltajien ruumiita.

Eliza napittaa asunsa niskasta ja livahtaa sen jälkeen ulos bungalowowista. Paljaalla maalla kulkevat polut ovat hänelle nyt yhtä tuttuja kuin Lontoon kadut olivat ennen. Paksun savusumun ja viemärijätteiden sijasta hän näkee oranssinväristä pölyä, jonka hänen omat askeleensa nostattavat ilmaan. Undulaatit pitävät kovaa meteliä kukkien keskellä ja puista riippuu ylikypsiä mangoja, noita pulleita hedelmien kuningattaria.

Hän ehtii kulkea vain muutaman askeleen, kun jo pysähtyy äkkiä. Hän kääntyy ja vilkaisee taakseen kohti bungalowia, joka on pystytetty luonnonkivistä kootun kivijalan päälle, irti maan pinnasta. Hartiat lysähtävät kuin antautumisen merkiksi. Raskaasti huokaisten hän kääntyy, nousee portaat ovelle ja palaa sisään. Askelet vievät pitkin vasta viikko sitten tärpätillä kiillotettua lattiaa, helmat vain viistävät sen pintaa. Etusormennäkönsä hän kiepauttaa otuksen hellästi takaisin jaloilleen. Se näyttää hetken vapisevan paikoillaan, mutta sen jälkeen otus nostaa tuntosarvensa ja on jo liikkeellä, ennen kuin Eliza ehtii uudelleen ulos ovesta lämpöä huokuvaan aamuun.

* *

Helmenpyyntialus saattaa viipyä merellä yhtäjaksoisesti useita kuukausia. Michistö palaa maihin niin paksun suolakerroksen peitossa, että sillitkin kalpenisivat tynnyreissään. Pienissä

puisissa aluksissaan taistellen milloin voimakkaita merivirtoja, milloin purjeet repiviä myrskyjä vastaan, he solmivat sellaisia keskinäisiä ystävyysseiteitä, joita ei ihmisten mahti eivätkä mitkään luonnonvoimat pysty murtamaan.

Helmensukeltajat pysyvät meren pohjaa vasten raskaissa lyijysaappaissaan, lisävarusteinaan metalliset rintapanssarit ja kupariset olkatoppaukset. Eliza on lukenut lehdistä useampiakinkin juttuja miehistä, jotka raskaissa sukellusvarusteissaan ovat suistuneet yli laidan, kun puomi on yhtäkkiä iskenyt heitä päin ja he ovat hukkuneet ilman pelastumisen mahdollisuutta. ”Kansimiehen pitää nostaa uponnut pinnalle varovasti”, isä oli joskus selittänyt hänelle. ”Liian suuri nostovauhti rikkoisi ruumiin kamalan näköiseksi.” Kyllähän hukkuneet nostettiin pintaan aina kun mahdollista. Joskus tunnistamattomiksi murskaantuneina, vatsat ja rintakehät yhteen puristuneina. Usein kasvot turvoksissa, kielet mustiksi paisuneina ja näkemättömät silmät kuopistaan ulos ponnahtaneina.

White Starling, Valkoinen kottarainen, on nyt ollut vesillä lähes yhdeksän viikkoa putkeen. Miehistö on saalistanut merenpohjasta simpukoita ja kotilonkuoria, joita on koottu lastiruumaan kuivatun kalan ja curryjauheen seuraksi. Eliza on jo ehtinyt nähdä, miten miehet sillä ruokavaliolla mereltä palatuaan hoippuvat maihin silmät syvällä päässä, luut kuin pianon koskettimet ihon läpi paistaen, soittajaa odottaen.

* *

Eliza suuntaa nyt laiturille ja saa osakseen kohdalle osuvien kaupunkilaisten hermostuneita nyökkäyksiä. Kaikkien heidän

bungalowinsa ovat matalarakenteisia ja huojuvien palmujen ja hopeanväristen kumipuiden varjoon sijoitettuja. Niiden ulkoseinät on maalattu beigen väriksi, alimmat osat joskus vihreiksi. Mutta punaisia maapölyn aiheuttamia läiskiä sillä ei saatu pysymään poissa.

”Oletko menossa heitä vastaan?” rouva Riesly kysyy varjostavan suojakankaan alta. Eliza joutuu pinnistelemään kuuloaan, koska katolla valkoiset, riitelevät kakadut pitävät niin hirveää meteliä. ”Tänäänkö heidän pitäisi saapua?”

Vanha leskirouva nousee vaivalloisesti kuistinsa keinu-tuolista. Eliza nyökkää hänelle ja hymyilee hieman tuntiesaan, kuinka tämän silmät seuraavat kiinnostuneena hänen kulkuaan.

Pensaissa kuhisee kaikenlaisia lentäviä hyönteisiä, kun Eliza kulkee niiden ohi. Edessä punainen maaperä vaihtuu jo vaaleaan, lähes kullankeltaiseen rantahiekkaan. Kauempana rannalla säiden pieksemät tönöt ja vajat nuokkuvat eukalyptuspuiden alla. Ero siinä, miltä ne näyttävät puolen eekkerin reheville tonteille rakennettujen bungalowien rinnalla, saa Elizan nieleskelemään. Puhumattakaan niiden takana lojuvista romu-metallikasoista, jotka imevät päivän tukahduttavaa kuumuutta itseensä.

”Et tainnut ehtiä näyttää harjaa hiuksillesi?” Min huomauttaa läheisestä oviaukosta. Hän on siis jo töissä. Eliza astuu hymyillen lähemmäs. ”Tänään on siis se päivä, vai mitä?” hänen ystävänsä kysyy. Min on kammannut omat hiuksensa niskanutturalle ja laittanut sen pitimiksi vielä pari helmiäiskoristetta, jotka hehkuvat auringossa kuin etanan kosteat polut.

Elizan korviin kuuluu vaimea yskäisy pimeästä oviaukosta.

”Tänään se tosiaan on.” Eliza nyökkää ja sydäntä suorastaan kouristaa ajatuskin siitä, että pian hän saa nähdä isänsä jälleen. ”Tämä kerta tuntuu vain niin pitkältä. Mutta ei tässä mitään hätää, olen ihan kunnossa.”

Hän yrittää pitää äänensä kurissa, kuten aina. Pieni timanttikyihkyinen laskeutuu talon katon yli kaartuvalle oksalle. He katselevat hetken, kun lintu järjestelee sulkiajan ja jää sitten tuijottamaan heitä punaisilla silmillään.

”No, ovathan ne kovia poikia kaikki”, Min lausahaa lopulta. ”Ja sinä et ole lainkaan niin kovaa tekoa.” Tämän sanottuaan Min puree huultaan, ikään kuin olisi onnistunut veistämään hyvänkin vitsin.

”Alat käydä hermoilleni, tyttö”, kuuluu tyyli toruminen sisältä. Eliza yrittää pitää ilmeensä peruslukemilla, mutta ei onnistu täysin.

”Kuulehan Missy, ei tarvitse varmaan muistuttaa siitä, ettei kaikilla ole sellaista isää, jolla on oma laivasto käytössään?”

Min työntää irrallisen hiussuortuvan korvansa taakse. Elizalle huomautus aiheuttaa pienen piston sydämeen, mutta sitten hän huomaa Minin korvissa pienet kivelliset korut – varmaan lahja joltakin ihailijalta. Tai jonkinlainen anteeksi-pyyntö.

Asiat eivät aina olleet näin. Kun he olivat molemmat lapsia, ikänsä yhdistämiä tässä maailman laidalla keikkuvassa kaupunkipahasessa, heillä oli tapana keskustella meriseikkailuista – jakaa keskenään omia haikailujaan uusien eksoottisten maiden löytämisestä. Min puhui suoraan romansseista, joita halusi kokea. Komeasta merimiehestä, jonka kanssa menisi

naimisiin ja lapsista, jotka he kasvattaisivat onnellisiksi ja pulkiksi. Banninin parempien piirien naiset eivät olleet halukkaita antamaan lupaa vauvojensa hellittelyyn – pelkkä yrityskin aiheutti sen, että nuo kotiäititokat toivottivat heidät painumaan hiiteen vauvojensa kimpusta. Vaikka tarkoitus oli ollut mitä parhain.

Kun he sitten varttuivat vähän, Min kasvoi oikeaksi kunnottareksi ja Eliza jäi tavanomaisemman näköiseksi. Tilanne sai hänen ystävättärensä jakamaan moitteita. ”Et pääse tässä kaupungissa eteenpäin, ellet ala kiinnostumaan miehistä.”

”Höpsis, olen minä miehistä kiinnostunut”, Eliza vastasi viileästi. ”Mutta aviomiehestä en ole kiinnostunut.”

”Jos miehen kirjasto kiinnostaa, mutta ei mies itse, mitä siitäkin tulee?” Min moitiskeli.

”Hei! En maksa siitä, että piekset siellä suutasi ja puhut pelkkää potaskaa”, kuului nyt jo vihainen komento mökin sisältä. Se sai Minin vilkaisemaan taakseen ja löysäämään huivia hartioillaan.

”Ei kai tässä auta muu kuin mennä”, hän ynähtää, tarjoilee Elizalle suukon poskelle ja katoaa ovesta sisälle pimeyteen.

* *

Laiturilla on jo hyvin vilkasta, kun Eliza ehtii paikalle. Aurinko paahtaa kuumasti ja estoitta. Aluksista koreissaan lastia ulos kantavat miehet liikkuvat kuin muurahaiset, jotka kantavat lehtiä lahjaksi kuningattarelleen. Lämmin tuuli kantaa tullessaan miesten juttelua Elizan korviin. Koko tienoo löyhyä vahvasti. Hielle, rannan pehmeälle pohjamudalle ja ostereille.

UUSI MAAILMA ODOTTAA

Läntinen Australia vuonna 1886. Kuukausien mittaisen merimatkan jälkeen yksinäinen troomari saapuu Bannin Bayn satamaan. Punaruskeiden kallioiden varjossa, mangrovesuon äärellä nuori Eliza Brightwell perheineen tähyää tätä uutta ja vierasta maata, jonka ankara luonto kuiskailee lupauksia merenpohjassa odottavista helmiaarteista.

Kymmenen vuotta myöhemmin Elizan omalaatuinen yrittäjäisiä katoaa epämääräisissä olosuhteissa. Kyläläisten huhut maalaavat pelettavia kuvia murhasta, ja kun etsinnät päätyvät umpikujaan, jää kadonneen isän kohtalo sisukkaan Elizan selvitettäväksi.

Etsiessään totuutta Eliza huomaa, että hänelle rakas Bannin Bay on pullollaan korruptiota, ennakkoluuloja ja kiristystä. Rakkaansa pelastaakseen Elizan täytyy kohdata perheensä vaietut salaisuudet ja päättää, kuinka pitkälle hän on etsinnässään lopulta valmis menemään.

Lizzie Pookin esikoisromaani *Helmenkalastajan tytär* vie lukijan vaaroja täynnä olevalle matkalle keskelle Australian kesyttämätöntä luontoa, jonka kauneus ja julmuus tulevat riipaisevan kauniisti iholle asti.

WWW.BAZARKUSTANNUS.FI
ISBN 978-952-376-252-7 | 84.2

BAZAR

